การศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น
A Synthesis of Flexible Education Management Components

วรพล ศรีเทพ[1,*] และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ[2]
Worapol Srithep [1,*] and Rungchatchadaporn Vehachart[2]

(Received: August 23, 2025; Revised: December 8, 2025; Accepted: December 9, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหาจากงานวิจัย บทความวิชาการ และรายงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 18 แหล่งข้อมูล โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งข้อมูล ได้แก่ เป็นงานวิจัยหรือบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2568 มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นโดยตรง ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการหรือฐานข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการอ้างอิงในงานวิชาการอื่นๆ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิค Bar Chart Synthesis เพื่อหาความถี่และร้อยละของแต่ละองค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า สามารถสังเคราะห์เป็น 6 องค์ประกอบหลักที่ได้รับการยอมรับสูงสุด ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายและแผนงานที่ยืดหยุ่น 2) การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น 3) การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) การวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น 5) การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 6) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ระบบการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น องค์ประกอบการบริหารจัดการ นโยบายการศึกษา การสังเคราะห์วรรณกรรม

[1] นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา 90000
Ph.D., Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla 90000, Thailand
*Corresponding author, e-mail: worapol.srithep@hotmail.com

[2] สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา 90000
Educational Administration Program, Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla 90000, Thailand

ABSTRACT

This study aims to synthesize the key components of flexible educational management through a documentary research approach and content analysis. The data were drawn from 18 research studies, academic articles, and relevant reports from both national and international sources. The selection criteria included publications produced between 2015 and 2025, studies directly addressing flexible educational management, works published in reputable academic journals or credible databases, and sources that have been cited in other scholarly publications. Data were analyzed using the Bar Chart Synthesis technique to determine the frequency and percentage of each identified component. The findings reveal six major components that are most widely recognized in the literature: 1) flexible policy and planning formulation, 2) flexible curriculum design, 3) diverse learning management, 4) flexible measurement and evaluation, 5) integration of technology and innovation, and 6) efficient resource management.

These six components represent essential factors that support the adaptability of educational systems in responding to contemporary changes and challenges. The synthesized framework can serve as a guideline for educational institutions and related agencies in developing policies and practices aimed at enhancing flexible educational management.

Keywords: Flexible educational management, Educational management components, Educational policy, Literature synthesis

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีและสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของโลกอนาคตกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของระบบการศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาซึ่งถือเป็นช่วงเวลาสำคัญในการวางรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต งานวิจัยของ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2021a) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะอาชีพตั้งแต่วัยเยาว์เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนในอนาคต การเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาไม่เพียงสร้างพื้นฐานด้านวิชาการ แต่ยังต้องปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น ความสามารถในการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการปรับตัวในสถานการณ์ที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาของประเทศ

ไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ ได้แก่ 1) ความไม่สอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับทักษะอาชีพที่จำเป็น โดยมากกว่าร้อยละ 70 ของโรงเรียนยังใช้หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาทางวิชาการแบบดั้งเดิมขาดการบูรณาการทักษะอาชีพและทักษะชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) 2) ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี โดยโรงเรียนชนบทมีอัตราส่วนนักเรียนต่อคอมพิวเตอร์ 50:1 เทียบกับ 15:1 ในเขตเมือง (กองทุนเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) และ 3) การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ตอบโจทย์ความหลากหลายของผู้เรียน โดยนักเรียนกว่าร้อยละ 60 ไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566ก)

จากผลการประเมิน PISA ปี 2565 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในกลุ่ม OECD อย่างมีนัยสำคัญ และมีคะแนนลดลงต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2558 ขณะที่ความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะทางเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15 แต่แรงงานที่มีทักษะตรงกับความต้องการมีเพียงร้อยละ 7 (Organization for Economic Co-operation and Development, 2022) สะท้อนความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับตลาดงาน จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่างานวิจัยก่อนหน้านี้มีการศึกษาองค์ประกอบต่างๆ อย่างหลากหลาย แต่ยังขาดการสังเคราะห์อย่างเป็นระบบที่ครอบคลุม โดยเฉพาะการบูรณาการแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นกับการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพในระดับประถมศึกษา งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นการศึกษาเฉพาะด้าน เช่น การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์หรือการส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชน แต่ขาดการบูรณาการองค์ประกอบที่สมบูรณ์และทันสมัยสำหรับบริบทการศึกษาไทยปัจจุบัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564; ธนาคารโลก, 2565) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีคุณค่าทางวิชาการในการจัดระบบความรู้ที่กระจัดกระจายและเสนอกรอบองค์ประกอบที่ชัดเจน ทันสมัย และพร้อมนำไปปฏิบัติสำหรับการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นในบริบทของประเทศไทย

แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาจะมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิตและการพัฒนาทักษะอาชีพในระดับประถมศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่ยังคงมีช่องว่างการวิจัยที่สำคัญหลายประการ ประการแรก งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาองค์ประกอบแต่ละด้านแยกกัน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ หรือการพัฒนาครู โดยขาดการบูรณาการองค์ประกอบทั้งหมดเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบภายใต้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ประการที่สอง งานวิจัยก่อนหน้านี้ยังขาดการสังเคราะห์องค์ประกอบที่ชัดเจนและครอบคลุมสำหรับบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะการเชื่อมโยงระหว่างการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นกับการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพในระดับประถมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และประการสุดท้าย ยังขาดกรอบองค์ประกอบที่พร้อมนำไปปฏิบัติได้จริงในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ด้อยโอกาสที่เผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และบุคลากร

การบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นจึงเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถตอบโจทย์ปัญหาเชิงโครงสร้างในระบบการศึกษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้เน้นการปรับกระบวนการบริหารและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการเฉพาะของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนและบริบทชุมชนได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบสำคัญประกอบด้วยสี่ด้านหลัก คือ การพัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงเนื้อหาวิชาการกับทักษะอาชีพและบริบทท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำและการแก้ปัญหาจริง การพัฒนาศักยภาพครูให้สามารถออกแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ภาคเอกชน และองค์กรต่างๆ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2568ข) แนวทางนี้มีศักยภาพสูงในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเตรียมความพร้อมผู้เรียนสำหรับอนาคต ไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ด้อยโอกาส แต่ยังสามารถสร้างต้นแบบที่นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาในระดับชาติได้อย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์แนวคิดการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นของการบริหารจากเอกสารของ นันทวัน ทองพิทักษ์, เสนอ ภิรมจิตรผ่อง และสมาน อัศวภูมิ (2559); ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ และศศิธร นาม่วงอ่อน (2560); บุษกร สุวรรณศรี และลักขณา สริวัฒน์ (2563); พรชัย เจดามาน, ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, โชคชัย ยืนยง, ไพรฑูรย์ พิมดี, อัคพงศ์ สุขมาตย์ และเจริญ สุขทรัพย์ (2566); รักษ์พงศ์ วงศาโรจน์ (2564); กมลวรรณ จันทร และศัลสนีย์ จะสุวรรณ์ (2564); จิรัฏฐวัฒน์ ศิริบุตร และสุพัตรา จันทนะศิริ (2564); อัจฉรา นิยมาภา (2564); รัตนาวดี เที่ยงตรง และฉลอง ชาตรูประชีวิน (2565); ขวัญข้าว ตะติยรัตน์, ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน และสุพจน์ ดวงเนตร (2564); Hallinger (2003); Fullan (2016); Dweck (2019); Hanushek and Woessmann (2012); McKinsey and Company (2023); OECD (2022); UNESCO (2021a) และ Zhao (2022) พบว่า องค์ประกอบทั้ง 6 ด้านที่ได้รับการคัดเลือกจากองค์ประกอบเดิมทั้งหมด 36 รายการนั้น มีเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ ความถี่ ของการกล่าวถึงในเอกสารต้นทางมากกว่าร้อยละ 30 ความเห็นพ้องต้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิในระดับสูง และความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับ Core Pillars ของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิด Learning Ecosystem และ Resilient Education System องค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายและแผนงานที่ยืดหยุ่น 2) การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น 3) การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) การวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น 5) การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 6) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้

ถูกนำเสนอเป็น Conceptual model ที่มีการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นเป็นตัวแปรหลัก (Core construct) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 6 ด้านดังกล่าว โดยมีความเชื่อมโยงกับทฤษฎี Collaborative governance และส่งผลต่อการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Resilient Education System ที่เน้นความสามารถในการปรับตัวและฟื้นคืนสภาพของระบบการศึกษาท่ามกลางความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ จากที่กล่าวมาสามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1 ดังนี้

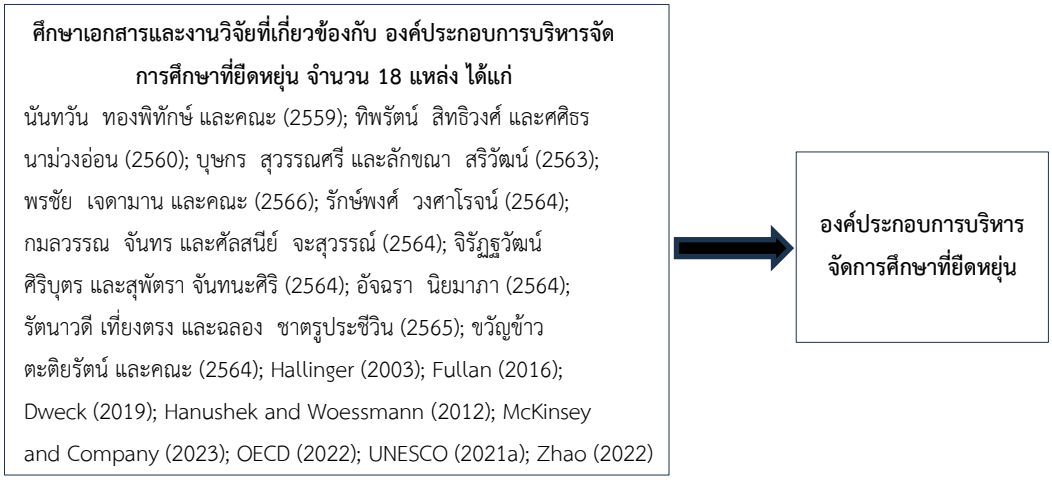

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารที่ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ กรอบแนวคิดการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น (Flexible education Management framework) ของ UNESCO (2021b) แนวทางการพัฒนาทักษะอาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) รายงานการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practice) จากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2568ข) และงานวิจัยด้านการบริหารจัดการศึกษาแบบยืดหยุ่นในระดับนานาชาติ โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารเป็นเอกสารที่เผยแพร่ไม่เกิน 10 ปี มีความน่าเชื่อถือจากแหล่งวิชาการหรือหน่วยงานภาครัฐ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น การพัฒนาหลักสูตร หรือการจัดการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยนได้ตามบริบท และมีการนำเสนอข้อมูลเชิง

ประจักษ์หรือกรอบแนวคิดที่ชัดเจน ทั้งนี้ เอกสารที่ไม่ผ่านเกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ เอกสารที่ล้าสมัยเกินกว่า 10 ปี และเอกสารที่มุ่งเน้นเฉพาะการศึกษานอกระบบหรืออาชีวศึกษาที่ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสังเคราะห์แบบบาร์ชาร์ท (Bar chart synthesis) เนื่องจากวิธีการนี้ช่วยให้สามารถเปรียบเทียบความถี่และความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบที่ปรากฏในเอกสารต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบและชัดเจนในเชิงปริมาณ การใช้บาร์ชาร์ทจึงเหมาะสมกับการระบุองค์ประกอบหลักที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากหลากหลายแหล่งข้อมูล และช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการสังเคราะห์ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเข้าใจง่ายผ่านการแสดงผลด้วยภาพ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น จำนวน 18 แหล่งข้อมูล โดยใช้คำสำคัญในการค้นหาได้แก่ Flexible Management, Educational Flexibility, Adaptive Leadership, Resilient Education System, การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น และการจัดการศึกษาแบบยืดหยุ่น จากฐานข้อมูลวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งพบเอกสารที่เกี่ยวข้องมากกว่า 1,000 บทความ ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกอย่างเป็นระบบและเข้มงวด 4 ประการ ได้แก่ 1) ช่วงเวลา คัดเลือกเอกสารที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2558-2568 เพื่อครอบคลุมแนวคิดสมัยใหม่และบริบทหลังโควิด-19 ยกเว้นเอกสารทฤษฎีพื้นฐานที่ยังใช้อ้างอิงอย่างแพร่หลาย เช่น งานของ Fullan (2016) และ Hoy and Miskel (2012) 2) ประเภท เลือกเฉพาะงานวิจัยเชิงประจักษ์ บทความวิชาการที่ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ หนังสือทางวิชาการที่ยอมรับในระดับสากล และรายงานจากองค์กรระหว่างประเทศที่น่าเชื่อถือ 3) ความเกี่ยวข้อง เอกสารต้องกล่าวถึงองค์ประกอบหรือแนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นอย่างชัดเจน และ 4) คุณภาพ ต้องได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่มีผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน หรือมาจากสถาบันที่มีชื่อเสียงระดับชาติและนานาชาติ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การตัดออกประกอบด้วย เอกสารที่ไม่มีรายละเอียดวิธีการวิจัยหรือการอ้างอิงที่ชัดเจน เอกสารที่เป็นความเห็นส่วนตัวโดยไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ และเอกสารที่ซ้ำซ้อนในเนื้อหา ผลการคัดกรองได้เอกสารที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 18 แหล่งข้อมูล แบ่งเป็นเอกสารภาษาไทย 12 เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัย 5 เรื่อง บทความวิชาการ 4 เรื่อง และรายงานหน่วยงาน 2 เรื่อง และเอกสารภาษาอังกฤษ 8 เรื่อง ประกอบด้วยหนังสือ 4 เล่ม รายงานองค์กรระหว่างประเทศ 3 เรื่อง และงานวิจัย 1 เรื่อง การคัดเลือกดังกล่าวมุ่งความสมดุลระหว่างบริบทไทยและสากล รวมถึงความหลากหลายของประเภทเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งมิติทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและโปร่งใส ทำให้มั่นใจได้ว่าเอกสารทั้ง 18 แหล่งที่คัดเลือกเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของความรู้ในประเด็นการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นเทคนิค Bar Chart Synthesis โดยการสร้างตารางสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วยเทคนิค Bar Chart Synthesis เริ่มจากการกำหนดระบบการจำแนกหมวดหมู่ (Coding scheme) โดยกำหนดรหัสสำหรับแต่ละองค์ประกอบ เช่น FL1 คือ ความยืดหยุ่นด้านหลักสูตร, FL2 คือ ความยืดหยุ่นด้านเวลาและสถานที่เรียนรู้, FL3 คือ ความยืดหยุ่นด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยอ่านเอกสารแต่ละฉบับและทำเครื่องหมายองค์ประกอบที่พบพร้อมนับความถี่ เช่น เมื่อพบเนื้อหาเกี่ยวกับการปรับหลักสูตรตามบริบทท้องถิ่นจะบันทึกเป็น FL1 ข้อมูลที่ได้จะจัดทำเป็นตารางแม่บทและสร้างเป็นแผนภูมิแท่งเพื่อแสดงความถี่และความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ เพื่อยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ส่งผลการสังเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา หลักสูตรและการสอน และวิจัยเชิงคุณภาพ ตรวจสอบความเหมาะสมของการจำแนกหมวดหมู่และความสอดคล้องของข้อมูล โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.80 ขึ้นไปและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงก่อนสรุปผลการวิจัยขั้นสุดท้าย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลหลากหลายแหล่ง ได้แก่ ฐานข้อมูลดัชนีอ้างอิงวารสารไทย ฐานข้อมูล Scopus ฐานข้อมูล Web of Science ฐานข้อมูล Google Scholar ฐานข้อมูลสำนักหอสมุดแห่งชาติ และฐานข้อมูลหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมเอกสารที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่มีการพัฒนาแนวคิดการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นอย่างก้าวหน้า กลยุทธ์การสืบค้นข้อมูลใช้คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อันได้แก่ การบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น หลักสูตรยืดหยุ่น การจัดการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนได้ โดยประยุกต์ใช้ตัวดำเนินการทางตรรกศาสตร์ ได้แก่ AND และ OR เพื่อขยายและจำกัดขอบเขตการค้นหา การเก็บรวบรวมข้อมูลมุ่งเน้นศึกษาองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายที่ยืดหยุ่น การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม การวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำตารางสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วยเทคนิค Bar Chart Synthesis เพื่อวิเคราะห์ความถี่และความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบอย่างเป็นระบบและมีหลักวิชาการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วยเทคนิค Bar Chart Synthesis โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกว่าองค์ประกอบที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างน้อยร้อยละ 30 ของเอกสารทั้งหมดจึงจัดเป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งได้องค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ คือ การกำหนด

นโยบายที่ยืดหยุ่น การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม การวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น

การบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาทั่วโลกจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น

ประเด็น	นันทวัน ทองพิทักษ์ และคณะ (2559)	ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ และศศิธร นาม่วงอ่อน (2560)	บุษกร สุวรรณศรี และลักขณา สริวัฒน์ (2563)	พรชัย เจตมานน และคณะ (2566)	รักษ์พงศ์ วงศาโรจน์ (2564)	กมลวรรณ จันทร และศัลสนีย์ จะสุวรรณ์ (2564)	จิรัฏฐวัฒน์ ศิริบุตร และสุพัตรา จันทนะศิริ (2564)	อัจฉรา นิยมาภา (2564)	รัตนาวดี เที่ยงตรง และฉลอง ชาตรูประชีวิน (2565)	ขวัญข้าว ตะติยรัตน์ และคณะ (2564)	Hallinger (2003)	Fullan (2016)	Dweck (2019)	Hanushek and Woessmann (2012)	McKinsey and Company (2023)	OECD (2022)	UNESCO (2021)	Zhao (2022)	รวม (ร้อยละ)
1. หลักสูตรที่ยืดหยุ่น			/		/						/			/	/			/	7 (36.68)
2. การจัดการเรียนรู้หลากหลาย		/		/					/			/	/		/				6 (31.58)
3. การประเมินผลที่ยืดหยุ่น	/			/				/					/			/			6 (31.58)
4. การบริหารทรัพยากร							/	/		/		/					/	/	6 (31.58)
5. การสร้างเครือข่าย		/		/						/		/							4 (21.05)
6. การเรียนรู้แบบผสมผสาน						/													2 (10.52)
7. การพัฒนาทักษะดิจิทัล				/	/														2 (10.52)
8. การบริหารจัดการสารสนเทศ										/		/							2 (10.52)
9. การกำหนดนโยบายและแผนงานที่ยืดหยุ่น							/		/				/			/		/	6 (31.58)
10. การบริหารทรัพยากรมนุษย์					/														2 (10.52)
11. การบริหารงบประมาณ	/																		1 (5.26)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	นันทวัน ทองพิทักษ์ และคณะ (2559)	ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ และศศิธร นาม่วงอ่อน (2560)	บุษกร สุวรรณศรี และลักขณา สริวัฒน์ (2563)	พรชัย เจดามาน และคณะ (2566)	รักษ์พงศ์ วงศาโรจน์ (2564)	กมลวรรณ จันทร และศัลสนีย์ จะสุวรรณ์ (2564)	จิรัฏฐวัฒน์ ศิริบุตร และสุพัตรา จันทนะศิริ (2564)	อัจฉรา นิยมาภา (2564)	รัตนาวดี เที่ยงตรง และฉลอง ชาตรูประชีวิน (2565)	ขวัญข้าว ตะติยรัตน์ และคณะ (2564)	Hallinger (2003)	Fullan (2016)	Hargreaves (2020)	Hanushek and Woessmann (2012)	McKinsey and Company (2023)	OECD (2022)	UNESCO (2021)	Zhao (2022)	รวม (ร้อยละ)
12. การบริหารวิชาการ																		/	1 (5.26)
13. การบูรณาการเทคโนโลยี							/	/		/		/			/	/			6 (31.57)
14. การประกันคุณภาพ														/					1 (5.26)
15. การจัดการเชิงกลยุทธ์									/										1 (5.26)
16. การสร้างวัฒนธรรมองค์กร							/			/		/							3 (1.57)
17. การพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษา							/			/						/			3 (1.57)
18. การนำนวัตกรรมมาใช้		/								/		/							3 (1.57)
19. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ																			1 (5.26)
20. การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน																			1 (5.26)
21. การพัฒนาระบบการสื่อสารและข้อมูล	/																		1 (5.26)
22. การบูรณาการองค์ความรู้		/																	1 (5.26)
23. การสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน									/									/	2 (10.52)
24. การส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการ												/							1 (5.26)
25. การสร้างสภาพแวดล้อมฯ											/	/							2 (10.52)
26. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับโลก												/							1 (5.26)
27. ร่วมสร้างวิสัยทัศน์															/			/	2 (10.52)
28. การส่งเสริมความร่วมมือทำงานเป็นทีม																		/	1 (5.26)
29. การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้																		/	1 (5.26)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	นันทวัน ทองพิทักษ์ และคณะ (2559)	ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ และศิธร นาม่วงอ่อน (2560)	บุษกร สุวรรณศรี และลักขณา ถิรวัฒน์ (2563)	พรชัย เจตมาน และคณะ (2566)	รักษ์พงศ์ วงศาโรจน์ (2564)	กมลวรรณ จันทร และศัลสนีย์ จะสุวรรณ์ (2564)	จิรัฏฐวัฒน์ ศิรินุตร และสุพัตรา จันทนะศิริ (2564)	อัจฉรา นิยมาภา (2564)	รัตนาวดี เที่ยงตรง และฉลอง ชาตรูประชีวิน (2565)	ขวัญข้าว ตะติยรัตน์ และคณะ (2564)	Hallinger (2003)	Fullan (2016)	Hargreaves (2020)	Hanushek and Woessmann (2012)	McKinsey and Company (2023)	OECD (2022)	UNESCO (2021)	Zhao (2022)	รวม (ร้อยละ)
30. การเสริมสร้างอารมณ์ที่เข้มแข็ง													/						1 (5.26)
31. นโยบายที่ครอบคลุม	/						/												2 (10.52)
32. การปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัล																	/		1 (5.26)
33. การเสริมพลังให้ครู																	/		1 (5.26)
34. การนำเสนอปัญหาระดับโลก																/			1 (5.26)
35. แนวทางเน้นผู้เรียน											/								1 (5.26)
36. โครงสร้างองค์กรที่มีความคล่องตัว															/				1 (5.26)

จากตารางที่ 1 ที่ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นมีองค์ประกอบทั้งสิ้น 36 องค์ประกอบที่นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เสนอไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกองค์ประกอบโดยใช้เกณฑ์ความถี่และร้อยละของการกล่าวถึงในเอกสารทั้งหมด โดยกำหนดว่าองค์ประกอบที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างน้อยร้อยละ 30 ของเอกสารทั้งหมดจึงจัดเป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งได้ผลการวิจัยเป็นองค์ประกอบที่มีความถี่และร้อยละสูงสุด 6 อันดับแรก ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและแผนงานที่ยืดหยุ่น การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับองค์ประกอบที่ถูกตัดออกจากการวิเคราะห์ เช่น การสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางอารมณ์ การส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการทางการศึกษา และการนำเสนอประเด็นปัญหาระดับโลกอย่างสิ่งแวดล้อม แม้จะเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญและปรากฏในเอกสารบางฉบับ แต่มีความถี่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยได้รับการกล่าวถึงเพียงร้อยละ 30 ของเอกสารทั้งหมด โดยจะนำไปเป็นองค์ประกอบย่อยของการวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและพบองค์ประกอบสำคัญดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะเจาะจงหรือเป็นส่วนย่อยที่สามารถบูรณาการ

อยู่ภายใต้องค์ประกอบหลักทั้ง 6 ได้แล้ว ดังนั้น การคัดเลือกองค์ประกอบหลัก 6 ประการนี้จึงครอบคลุมแก่นสาระสำคัญของการบริหารจัดการศึกษา ที่ยืดหยุ่นได้อย่างครบถ้วนและมีความชัดเจนในการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย แสดงดังภาพที่ 2

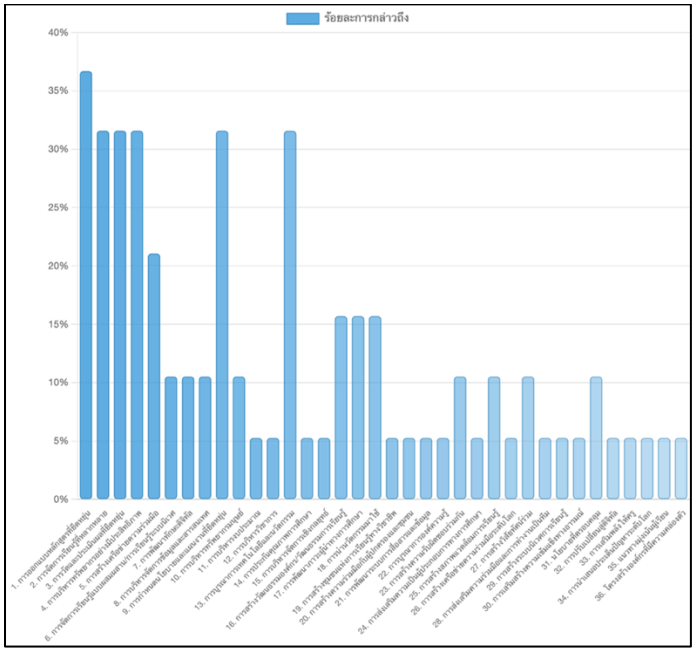

ภาพที่ 2 องค์ประกอบ Bar Chart Synthesis การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นจากแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ พบองค์ประกอบทั้งหมด 36 ประการ ผู้วิจัยได้คัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่และร้อยละสูงสุด 6 อันดับแรก (ร้อยละ 30 ขึ้นไป) เป็นองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายและแผนงานที่ยืดหยุ่น 2) การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น 3) การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) การวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น 5) การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 6) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนองค์ประกอบที่เหลืออีก 30 ประการจะนำไปเป็นองค์ประกอบย่อยของการวิจัย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นของระบบการบริหารจัดการศึกษาที่ต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ตามบริบทและความต้องการที่เปลี่ยนแปลง เพื่อตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนและความท้าทายในยุคศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้มีความเชื่อมโยงและบูรณาการกันอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการกำหนดนโยบายและแผนงานเป็นกรอบทิศทางหลักในการขับเคลื่อนสถานศึกษา นำไปสู่การออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ต่อด้วยการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน พร้อมการวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น

ซึ่งสามารถสะท้อนพัฒนาการที่แท้จริง ทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพที่ทำให้สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ด้านการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและครบถ้วน

อภิปรายผล

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น พบว่านักวิชาการระดับสากลเห็นพ้องต้องกันในองค์ประกอบหลัก 6 ด้านที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ต่อการปฏิรูประบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบที่ได้รับการยอมรับสูงสุดคือการกำหนดนโยบายและแผนงานที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับทฤษฎีระบบนิเวศการศึกษาของ Bronfenbrenner (1979) และแนวคิดของ UNESCO (2021a) งานวิจัยของ Levin and Datnow (2012) ศึกษาโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา 127 แห่ง พบว่าโรงเรียนที่มีนโยบายยืดหยุ่นสามารถเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนออนไลน์ได้ภายใน 2 สัปดาห์ เทียบกับ 6-8 สัปดาห์ของโรงเรียนที่ขาดความยืดหยุ่น ในบริบทไทย กมล รอดคล้าย (2563) พบว่าการกระจายอำนาจให้นโยบายมีความยืดหยุ่นช่วยให้โรงเรียนปรับตัวดีขึ้น

การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นองค์ประกอบรองลงมา สอดรับกับแนวคิดของ Fullan (2016) งานวิจัยของ Zhao (2022) ศึกษาโรงเรียนในจีนและสิงคโปร์กว่า 200 แห่ง พบว่าโรงเรียนที่ให้อิสระครูในการออกแบบหลักสูตรมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่า โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้นร้อยละ 23-35 งานวิจัยของ Dweck (2019) ชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการประเมินผลแบบยืดหยุ่นมีแรงจูงใจสูงกว่าร้อยละ 42

การวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่นได้รับการสนับสนุนจาก Black and Wiliam (2018) ที่พบว่าสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ได้ถึง 0.7 Standard deviation งานวิจัยของ Hattie (2009) วิเคราะห์ Meta study กว่า 800 Meta-analyses ยืนยันว่าการประเมินแบบ Formative assessment มีผลกระทบสูง (Effect size 0.90)

การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมมีหลักฐานจาก McKinsey and Company (2023) ที่สำรวจโรงเรียนทั่วโลก 15,000 แห่ง พบว่าการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ 1.5 เท่าและลดความเหลื่อมล้ำได้ร้อยละ 28 งานวิจัยของ OECD (2022) ศึกษา 30 ประเทศ พบว่าประเทศที่บูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับนโยบายอย่างเป็นระบบมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าในประเทศไทย กมล รอดคล้าย (2563) พบว่าการใช้เทคโนโลยีผสมผสานช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพได้รับการสนับสนุนจาก Hanushek and Woessmann (2012) ที่วิเคราะห์ข้อมูล PISA จาก 79 ประเทศ พบว่าโรงเรียนที่มีอิสระในการจัดสรร

งบประมาณมีผลการเรียนสูงกว่า งานวิจัยของรักษ์พงศ์ วงศาโรจน์ (2564) พบว่าการบริหารทรัพยากรแบบยืดหยุ่นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ในประเทศไทย รัตนาวดี เที่ยงตรง และฉลอง ชาตรูประชีวิน (2565) พบว่าการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยก่อนหน้า พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy and Miskel (2012) และ Gamage and Pang (2003) แต่งานวิจัยนี้มีความแตกต่างสำคัญ 3 ประการ คือ 1) บูรณาการมิติการบริหารทรัพยากรและการวัดประเมินผลอย่างชัดเจน 2) เพิ่มมิติเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นองค์ประกอบหลักสะท้อนบริบทหลังโควิด-19 และ 3) เชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านเป็นระบบนิเวศที่มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน

การสังเคราะห์ชี้ให้เห็นการบรรจบกันของแนวคิดระหว่างนักวิชาการไทยและต่างประเทศในประเด็นเทคโนโลยี โดยงานวิจัยของกมล รอดคล้าย (2563) และ OECD (2022) ต่างเน้นความจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสาน ขณะที่มีความแตกต่างในประเด็นการประกันคุณภาพ ในขณะที่ Fullan (2016) เน้นการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันผ่านวัฒนธรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบทั้ง 6 ด้านมีนัยสำคัญเชิงนโยบายต่อการพัฒนาระบบการศึกษาไทยในหลายมิติ ได้แก่ 1) การกระจายอำนาจควรปรับจากเชิงโครงสร้างไปสู่เชิงสาระและกระบวนการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Caldwell and Spinks (2013) 2) การจัดสรรงบประมาณควรเปลี่ยนจากแบบเท่าเทียมไปสู่ตามความต้องการและบริบท สอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2019) และ 3) การประเมินผลแห่งชาติควรปรับจากประเมินผลลัพธ์เพียงอย่างเดียวไปสู่ประเมินทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam and Shinkfield (2007)

ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นจำเป็นต้องเป็นระบบเชิงบูรณาการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านอย่างสมบูรณ์ โดยมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ไม่สามารถพัฒนาเพียงบางองค์ประกอบและคาดหวังผลสำเร็จที่ยั่งยืนได้ ซึ่งเป็นข้อค้นพบสำคัญที่มีนัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศไทยในการปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อรองรับความท้าทายในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารสถานศึกษา โดยลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคแต่คงกรอบกำกับดูแลที่ชัดเจน พัฒนานโยบายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลต่อเนื่อง และจัดสรรทรัพยากรโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีอย่างเป็นธรรม

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดตั้งศูนย์สนับสนุนและให้คำปรึกษาโดยทีมผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนา

หลักสูตร สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พัฒนาระบบนิเทศแบบโค้ชและพี่เลี้ยงที่เน้นการพัฒนา

1.3 ข้อเสนอแนะระดับสถานศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและบุคลากรด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง และเทคโนโลยีดิจิทัล จัดทำแผนพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น ปรับโครงสร้างให้คล่องตัวโดยกระจายอำนาจและสร้างทีมข้ามสายงาน พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทดลอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนารูปแบบและทดลองใช้ในบริบทที่หลากหลาย ควรทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาและทดลองใช้คู่มือปฏิบัติการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน

2.2 การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินความยืดหยุ่น ควรทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวชี้วัดและแบบประเมินความยืดหยุ่นทางการบริหารจัดการศึกษาตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน” โดยกำหนดตัวแปรที่ศึกษาคือ ตัวชี้วัดความยืดหยุ่น 3 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติโครงสร้างองค์กร 2) มิติกระบวนการบริหาร และ 3) มิติผลลัพธ์การดำเนินงาน พัฒนาเป็นมาตรวัด 5 ระดับพัฒนาการ โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยค่าความเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์มาตรฐานสากล

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนประชารัฐในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2568, จาก https://www.dla.go.th/report/school2564

กมล รอดคล้าย. (2563). *การบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาแบบยืดหยุ่น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กมลวรรณ จันทร และศันสนีย์ จะสุวรรณ์. (2564). การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. ใน *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14* (น. 10,004-10,005). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). *รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยปี 2566*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2568, https://www.eef.or.th/report2023

_____. (2568ก). *การศึกษายืดหยุ่น: ฉากทัศน์ใหม่ในอนาคต เปิดทางเลือกที่หลากหลายให้เด็กไทย*. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2568, จาก https://flexiblelearning.eef.or.th/article-1975/

_____. (2568ข). *แนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับสถานศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2568, จาก https://www.eef.or.th/flexible-edu-guide

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). *การคิดเชิงวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ซัคเซส.

ขวัญข้าว ตะติยรัตน์, ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน และสุพจน์ ดวงเนตร (2564). การพัฒนาแบบวัดทักษะการคิดเชิงบริหาร กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 4(12)*, น. 129-140.

จิรัฏฐวัฒน์ ศิริบุตร และสุพัตรา จันทนะศิริ. (2564). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนรุ่นเจเนอเรชั่นวายในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ, 8(1)*, น. 20-35.

ธนาคารโลก. (2565). *การพัฒนาทุนมนุษย์ในประเทศไทย: บทวิเคราะห์สถานการณ์และข้อเสนอแนะ*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2568, จาก https://www.worldbank.org/th/country/thailand/publication/human-capital-review

ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ และศศิธร นาม่วงอ่อน. (2560). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ร่วมกับกระบวนการQSCCS สำหรับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา.* พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นันทวัน ทองพิทักษ์, เสนอ ภิรมจิตรผ่อง และสมาน อัศวภูมิ (2559). การเรียนรู้แบบยืดหยุ่นทางเลือกสำหรับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์ อุตสาหกรรม. มจพ, 5(2)*, น. 208-217.

บุษกร สุวรรณศรี และลักขณา สริวัฒน์. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. *Journal of Modern Learning Development, 5(1)*, น. 17-33.

พรชัย เจดามาน, ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, โชคชัย ยืนยง, ไพรฑูรย์ พิมดี, อัคพงศ์ สุขมาตย์ และเจริญ สุขทรัพย์. (2566). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศึกษาในพลวัตศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างยั่งยืนของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1)*, น. 168-186.

รักษ์พงศ์ วงศาโรจน์. (2564). *การศึกษายืดหยุ่น: ฉากทัศน์ใหม่ในอนาคต เปิดทางเลือกที่หลากหลายให้เด็กไทย*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2568, จาก https://flexiblelearning.eef.or.th/article-1975/

รัตนาวดี เที่ยงตรง และฉลอง ชาตรูประชีวิน. (2565). การศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(8)*, น. 404-418.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *รายงานนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566*. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2568, จาก https://www.obec.go.th/curriculum-report

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566ก). *รายงานสถานการณ์แรงงานในประเทศไทย ปี 2566*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2566ข). *การสำรวจการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงของนักเรียนไทย*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2568, จาก https://www.nso.go.th/survey/student-application

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *การบริหารจัดการศึกษาไทยด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.

อัจฉรา นิยมาภา. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, *14(2)*, น. 178-195.

Black, P. & Wiliam, D. (2018). Classroom assessment and pedagogy. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, *25(6)*, pp. 551-575. https://doi.org/10.1080/0969594X.2018.1441807

Brookings Institution. (2022). *Effective education models for rural areas: Strategies for closing gaps*. The United States of America, Brookings Institution Press.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Caldwell, B. J. & Spinks, J. M. (2013). *The Self-Transforming School.* MD, United States: Routledge.

Dweck, C. S. (2019). *Mindset: The new psychology of success* (Updated ed.). New York: Random House.

Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change* (4th ed.). New York: Teachers College Press.

Gamage, D. T. & Pang, N. S. K. (2003). *Leadership and management in education: Developing essential skills and competencies*. Hong Kong, China: The Chinese University Press.

Hanushek, E. A. & Woessmann, L. (2012). Do better schools lead to more growth? Cognitive skills, economic outcomes, and causation. *Journal of Economic Growth*, *17(4)*, pp. 267-321. https://doi.org/10.1007/s10887-012-9081-x

Hallinger, P. (2003). Leading educational change: Reflections on the practice of instructional and transformational leadership. *Cambridge Journal of Education, 33(3),* pp. 329-351.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-ana lyses related to achievement*. London: Routledge.

Hoy, W. & Miskel, C. (2012). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice* (9th ed.). NY: McGraw-Hill Higher Education.

Levin, J. A. & Datnow, A. (2012). The principal role in data-driven decision making: Using case study data to develop a model for the implementation of data use. *School Effectiveness and School Improvement*, *23(2)*, pp. 179-201.

McKinsey and Company. (2023). *Economic potential of generative AI*. Retrieved February 24, 2025, from https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/the-economic-potential-of-generative-ai-the-next-productivity-frontier

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *Education in the digital age: Addressing the challenges of the 21st century*. OECD Publishing. Retrieved February 15, 2025, from https://doi.org/10.1787/5e6b7a2b-en

_____. (2022). *Education at a glance 2022: OECD indicators*. OECD Publishing. Retrieved February 12, 2025, from https://doi.org/10.1787/19991487

Sarikaya, M. & Erdogan, C. (2016). A model for educational management practices in rural schools. *Educational Management Administration & Leadership*, *44(5)*, pp. 718-735.

Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models and applications*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

United Nations Educational, Scientific & Cultural Organization. (2021a). *Future of education: Learning to become*. UNESCO Publishing. Retrieved February 10, 2025, from https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377381

_____. (2021b). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Paris, UNESCO Publishing.

Zhao, Y. (2022). Exploring the structural relationship between university support, students' technostress, and burnout in technology-enhanced learning. *The Asia-Pacific Education Researcher*, *31(5)*, pp. 463-473.